

NORSK OLJEMUSEUM

ÅRBOK 2002

«Never mind!»

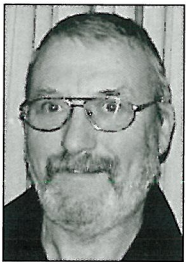
Et møte med oljepionerene Johannes Viste og Svein Paulsen

Finn E. Krogh

Johannes Viste

I ettertid kan det kan høres romantisk ut det vi opplevde gjennom disse tidlige pionerårene med oljevirkksomheten i Nordsjøen, men sannheten er at det var tøffe tak. Du måtte ofte tenke på deg selv, være egoistisk. Det var ikke snakk om noe fellesskap. Vi måtte bare klare jobben. Ble du syk eller skadet var det som regel ditt problem. Det var en del av gamet. De amerikanske sjefene vi hadde på boreriggene kunne være nådeløse. Hadde du skjegg fikk du sparken. Snakket du om fagforening ble du sett på som kommunist. Det hjalp å ha en viss «never mind»-holdning for å overleve!

Svein Paulsen

Vi har benket oss i et av museets møterom for å se på film og bilder og høre et par av oljepionerene fortelle om sine opplevelser fra de tidligste årene med oljevirkksomhet i Nordsjøen, den virkelige pionertiden 1966–1971. De ulovlige filmopptakene, gjort med et 8 mm smalfilmkamera, blafrer over skjermen. Johannes Viste sin private film viser et engelsk mannskap på dekket av boreplattformen «Orion», sannsynligvis i 1969? Det er selve drill-operasjonen som er hovedscenen. Svein Paulsen kommenterer:

– Ser du han med sneipen i kjeften? Jeg vet ikke om den er påtent, men det var ikke så nøye den gangen!

Kamera snurrer videre mens Johannes klatrer opp i boretårnet for å få et bedre overblikk. Så rettes kamera opp igjen.

– Han har klatret opp i «drawworken». Der står han på «monkeyboarden» oppe i «derrickken» og drar inn «pipen» etter hvert som de «disconnecter»! Husker du Johannes, den fæle, svære 16-manns lugaren de hadde på «Orion»?

Jo da, her svirrer ord og uttrykk i luften som vitner om «know how» og sterke opplevelser fra den tidlige pionerfasen i norsk oljevirkksomhet.

To ekte pionerer

Johannes Viste er født 6. mai 1921 og nærmet seg femtiårsalderen da han startet sin karriere som nordsjøarbeider i 1968. Johannes var forskalings-

snekker og hadde to opphold i USA bak seg. Det var ingen ulempe å snakke godt engelsk for å komme i betraktning til de tidlige oljejobbene i Nordsjøen.

Svein Paulsen er født 9. november 1940, og var en ung mann midt i tjuårene da han i 1966 ble rekruttert inn i oljevirksomheten gjennom firmaet Schlumberger. Svein hadde bakgrunn som maskinist og hadde vært til sjøs for Bergesen. Han var hjemme en periode på grunn av at datteren var syk, og kom i kontakt med en engelskmann som tilbød ham jobb.

– Det var engelsken som ofte var inngangsbilletten. Og hadde du teknisk bakgrunn, så var det topp. Etter at du var kommet inn måtte resten læres «the hard way». Du måtte kunne triksene og finne deg til rette sjøl!

– Jeg hadde en finger med i spillet da Johannes ble ansatt. Det hadde seg slik at han gjorde en jobb for oss på basen Schlumberger hadde i Kvernevik. Johannes syntes det hørtes spennende ut med jobb i Nordsjøen. Så sendte jeg ham inn til sjefen og dermed var det gjort. Det var ofte slik det foregikk da nye folk ble rekruttert. Behovet for folk var stort. Dersom du behersket et praktisk fag, hadde teknisk innsikt, dukket opp på rett plass og snakket brukbart engelsk – så hadde du gode muligheter. Og så hjalp det med en porsjon eventyrlyst, sier Svein!

Svein er fortsatt en ungdom på 62 år, yrkesaktiv med jobb i Stavanger kommune innen teknisk drift og vedlikehold. Han har en utrolig evne til å huske detaljer og er drivkraften i samtalen vår. Johannes fyller snart 82 og har det siste året opplevd at minnet og evnen til å fortelle har blitt sterkt redusert. Men han har stor glede av å delta i samtalen og friske opp denne tiden sammen med Svein.

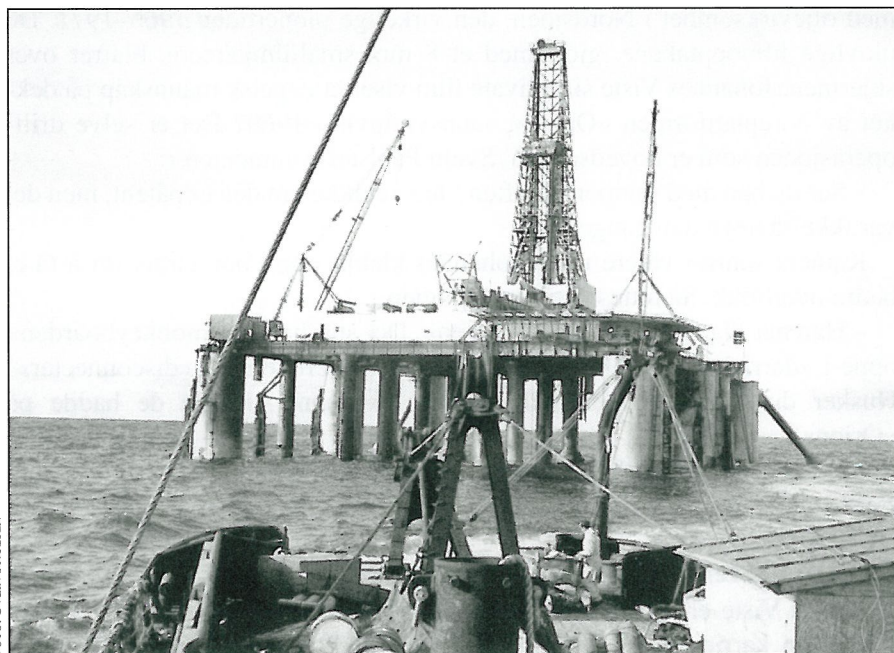

FOTO: SVEIN PAULSEN

Ankomst «Ocean Traveler» med forsyningsfartøyet Smit-Lloyd 8 i 1966. Mannskapene ble heist opp fra båten til plattformdekket med «basket».

*Fra «catwalken»
på «Ocean
Traveler» i 1966.
På dekket klar-
gjøres utstyr
for neste logge-
operasjon.*

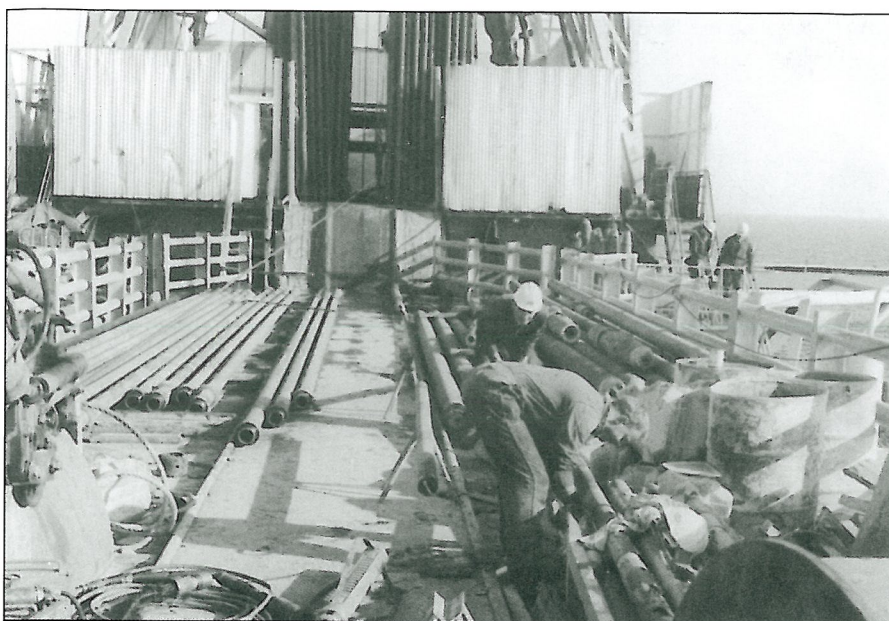

FOTO: SVEIN PAULSEN

Oljepionerklubben

De to gamle arbeidskameratene har holdt en viss kontakt gjennom årene, ikke minst takket være etableringen av Oljepionerklubben, der Johannes nå er eldste medlem. Ideen om klubben kom da noen oljepionerer ville markere 25 års jubileet for oppstarten av Esso sine borer i Nordsjøen. I forbindelse med jubileumsfeiringen viste det seg at det var stor interesse for å starte en klubb med utgangspunkt i den gjengen som hadde jobbet på «Ocean Traveler».

En komite bestående av Nils Egeland, Nordal Torstensen, Rolf Øverland og Eivind Petersen hadde sendt innbydelse til venner og kjente som jobbet sammen de første årene av norsk oljevirksomhet. En annonse ble rykket inn i Stavanger Aftenblad slik at potensielle medlemmer skulle bli informert om møtet. De 45 frammøtte drøftet seg fram til hovedretningslinjene for klubben. På stiftelsesmøtet 14. februar 1992 ble det vedtatt at klubben skulle hete «Norske Oljepionerers Klubb». Kriterier for medlemskap skapte stor diskusjon, men det ble til slutt enighet om at det måtte være; «Person som har jobbet i oljerelatert virksomhet i tiden 1966-1971 kan bli medlem i klubben».

– Ja, det er jo en smal nisje. Det er for så vidt en bevisst holdning at klubben ikke blir særlig gammel. Nå fungerer den som et sosialt miljø for oss som fikk oppleve denne spesielle tiden. Sist vi hadde årsmøtet avsluttet vi med noen øl på Newsman og da dukket det opp mange historier. Mange har reist verden rundt og har fått med seg utrolig mye. Mange av dem fikk lederjobber som de sitter i den dag i dag, sier Svein.

Selv om Oljepionerklubben har en formålsparagraf som betyr at den i løpet av de nærmeste 20–30 årene vil utslette seg selv som følge av naturlig avgang, ser det ikke ut til å legge en demper på medlemmenes entusiasme.

Svein Paulsen ved vinsjen på «logging uniten» på «Ocean Traveler» i 1966. Vinsjen ble brukt til å kjøre loggeutstyr opp og ned av borehullet.

Kontraktører!

Vi vender tilbake til de inntrykkene filmklippene fra 1969 har gitt oss for å få Johannes og Svein til å fortelle mer om pionerlivet fra denne aller tidligste fasen av norsk oljevirksomhet. Vi blar også i fotografier fra den samme perioden. Navn på personer blir notert og registrert.

– Som ansatte i Schlumberger var vi kontraktører for oljeselskapene. Det betydde ganske enkelt at vi måtte stille på jobb når det var bruk for oss. Vi jobbet på flere rigger i disse årene, men det var mest på «Ocean Traveler» og «Ocean Viking». Det fantes ingen fast turnus eller faste arbeidstider for oss kontraktører. Slik luksus gjaldt bare for de som var ansatt i oljeselskapene. Vi kunne oppleve å komme i land fra en jobb, for så å bli sendt direkte ut igjen. Ikke snakk om noen hvileperiode eller avspasering. Hvis de trengte folk, var det bare å stille. Ellers risikerte du å miste jobben.

Johannes og Svein utførte en rekke forskjellige funksjoner på plattformene. Johannes opererte ofte vinsjen som kjørte loggekabelen opp og ned av borehullet. Her ble det utført en rekke tester som fikk betydning for den videre boringen. Svein hadde sin spisskompetanse på formasjonstester.

– Vi kjørte ned et svært instrument i borehullet som tok opp prøver på forskjellige steder. Ut fra dette målte vi bl.a. konduktivitet og permeabilitet for å kunne beregne forventet «flow rate» – hvor mye man kunne forvente å finne. Vi målte også tettheten på «mudden» for å finne ut om det var gass i den, eller hydrokarboner i det hele tatt. Det var et høyt tempo og store krav til å framdrift i operasjonene. Det kunne skje at vi kjørte opp til tre døgn i strekk. Vi var tre-fire mann som skiftet på jobben og vi fikk ikke lov til å gå å legge oss. Vi måtte sove på plassen og maten ble brakt til oss.

En liten pause i styrhuset på «logging uniten». Svein Paulsen kobler av med utbrettspiken i et mannfolkblad!

UTLÅNT AV: SVEIN PAULSEN

Være med på eventyret!

Johannes og Svein lar det skinne klart gjennom at de fleste som reiste ut på disse jobbene hadde en god porsjon med eventyrlyst i bagasjen. De fikk ofte høre fra venner og kjente at det var noe tull å hoppe av sikre jobber i land for å begynne med det usikre livet som oljeletere i Nordsjøen. Selv om lønnen var relativt god, var det ikke noen gullgruve. Og det var betydelig usikkerhet i de første årene før de virkelig avgjørende oljefunnene ble gjort.

– Vi ville selvfølgelig være med på eventyret, selv om mange mente det var tvilsomt om vi skulle finne olje i Nordsjøen. Det var mange ganger vi måtte

forsvare avgjørelsen vår om å reise ut. Bare vent, bare vent, vi finner nok olje til slutt. Fint at vi fikk rett!

Johannes, familiemannen som hadde seks barn disse første årene og ble far til det syvende i 1971, ble gjerne «mobbet» litt av de amerikanske sjefene som den gamlingen han var. Men da han grep tak i bordkanten i messa og gikk direkte opp i håndstående, stram og sterk i kroppen, bidrog det til å legge en betydelig demper på mobbelysten til de amerikanske tøffingene. Slike fysiske markeringer hadde sin plass i dette manndominerte og hardbarkedede miljøet.

Sjøveien over Nordsjøen

Det var markant forskjell på å være kontraktør og fast ansatt i oljeselskapene. Dette gjorde seg blant annet gjeldende på den måten at persontransport for kontraktører mellom land og plattformene i hovedsak foregikk med forsyningsbåter. Helikoptrene var stort sett forbeholdt faste mannskaper. Båtene gikk fra ulike baser i Stavanger-områder som Strømsteinen, Dusa-vika og Tananger. Det var lange overfarter som kunne ta opptil 10-12 timer i høy sjø. Og da de kom fram var det bare å gå i «basketen» for å bli heist opp på plattformen. Våre to pionerer minnes at det ofte var dramatisk å oppleve Nordsjøen på denne måten og det kunne være en våt og kald opplevelse å bli heist om bord etter en lang sjøreise.

– Jeg må fortelle om en uhyggelig opplevelse jeg hadde med «basketen» en gang. Meg og en danske som het Axel Larsen. Vi var de to eneste ansatte på den tiden. En gang vi skulle heises om bord fra forsyningsbåten til platt-

formen, en iskald oktoberdag, kjørte kranen seg fast. De klarte ikke å senke «basketen». Så hang vi der i en isnende vind. Jeg var livredd, for vi var ganske hjelpeløse. Det var uhyggelig. Til slutt klarte de å dra oss inn manuelt og senke oss ned på helikopterdekket. Kranføreren og jeg har mimret en del om den episoden. Det sto bare på i en drøy en halvtime, men det er en ganske lang stund under slike forhold, sier Svein.

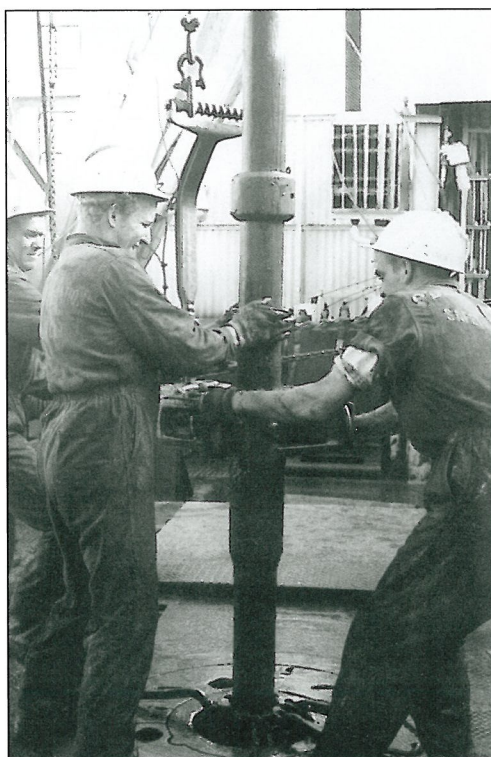
Hullet i livbåten...

Det var så som så med sikkerheten på de første boreplattformene i Nordsjøen, og det ble ikke gitt opplæring og trening på nødsituasjoner.

– Vi hadde jo såkalte «safety-meetings», men det skjedde svært lite på dette området. Spørsmålet om bruk av «basketen» var av og til oppe til diskusjon – selv om det var betraktet som et ikke-tema. Jeg tok det til og med opp med Oljedirektoratet en gang, men likevel ble det gitt adgang til dispensasjon i nødsituasjoner. Men hva er en nødsituasjon? De måtte jo ha folk på riggen – det var mange situasjoner som ble definert som nød for dem som skulle sørge for at jobben der ute gikk sin gang. Det var også eksempler på at den ble brukt til regulært vedlikehold. Det ble heller aldri arrangert noen redningsøvelser for oss som jobbet der ute de første årene.

Svein forteller at det første sikkerhetskurs han ble bedt om delta på, ble holdt etter den første helikopterulykken i 1973 der fire mennesker druknet. Da ble det arrangert trening i bassenget på Solborg Folkehøyskole. Han gir oss et eksempel som ganske godt illustrerer holdningen til sikkerhetstenking om bord:

– Vi hadde en livbåt som lå på dekk på «Ocean Traveler» – og den hadde et svært hull i siden. Det sto i de såkalte «safety-manualene» at motoren skulle svive hver fjortende dag. Og det ble gjennomført. Motoren ble regelmessig testet – men hva med dette hullet? De skrev i rapportene at motoren startet og at alt var i orden. De flyttet den rundt omkring på dekket fordi den ofte lå i veien når vi skulle ta om bord rør. Når det gjaldt evakuering var det ikke engang livbelter til alle. Og de livbeltene vi hadde, viste seg til slutt å være ulovlige. Det var bare to rødmalte korkplater!

«Drilling crew»
på «rotary table»
på «Ocean
Traveler» i 1968.

FOTO: SVEIN PAULSEN

UTPLANT AV: SVEIN PAULSEN

*Schlumberbergjengen i Kvern-
vik i 1969. Uhøy-
tidelig fiske-
konkurranse ved
basen. Svein
Paulsen og
Johannes Viste er
nummer to og tre
fra venstre.*

«Hot bed» og «Nigger Quarters»

De første borefartøyene hadde i utgangspunktet svært primitive boforhold og fasiliteter for mannskapene, og som service-personell kom Johannes og Svein alltid i annen rekke når det gjaldt innkvartering.

– De faste mannskapene fikk tildelt sine faste lugarer og køyer. Når det gjaldt oss kontraktører, var vi heldige dersom det fantes en ledig lugar da vi ankom. Hvis ikke måtte vi nøye oss med det som gikk under betegnelsen «hot bed» – en mann ut av køya, en annen mann inn. Det var helt vanlig at sengene gikk på skift. Det hendte også at det gikk tomt for rene laken. Alt dette ble jo sendt til land for vasking, men hvis forsyningene ble forsinket måtte vi sove i «hot bed» med samme laken over lengre tid. Men maten var god, og det var rikelig av den.

Svein beskriver også boforholdene på boreriggene «Orion» og «Glomar Grand Isle». Her var det litt spesielle forhold med 16-mannslugar og «Nigger Quarters». Oljeleting brakte på denne måten en påminnelse om apartheid-politikken til Nordsjøen.

– Ja, det sto store skilt med «Nigger Quarters». Det var her vi som service-personell ble henvist til innkvartering. Disse riggene hadde nemlig operert utenfor kysten av Sør-Afrika, og skiltet var en klar melding om hvor negrene hørte hjemme på plattformen. En nigger var en nigger, ferdig med det. Vi var også niggere på en måte – hvite niggere – eller så var vi «ragheads». Det var et fantastisk klasseskille – de levde i en helt annen verden.

Tøffe kjøreregler

– Det fantes ingen fast innarbeidede arbeidstidsordninger for de av oss som jobbet som servicepersonellet på plattformene i disse årene. Det var bare å gjøre jobben og bruke den tiden som var nødvendig. Vi kunne være ute i flere uker i strekk, som oftest på ubestemt tid. Jeg var ute en gang i seks sammenhengende uker, og det var ikke uvanlig å jobbe to-tre døgn i strekk, praktisk talt uten søvn, forteller Svein.

Amerikanerne hadde en tøff tone og det var klare forventninger om å gjøre den jobben du fikk beskjed om uten å komme med innvendinger. Du var nødt til å ha en viss «never-mind»-holdning for å trives med slike forhold. Det var ikke hvem som helst som orket dette kjøret i lengden og som holdt ut med denne typen kjøreregler. Jeg husker godt da jeg var sammen med familien min under 1. mai-feiringen i Bjergsted i 1967, og navnet mitt ble ropt opp over høyttaleranlegget. Schlumberger måtte sende en mann ut på jobb øyeblikkelig. Det var bare å gå hjem og skifte og gjøre seg reiseklar. Helikopteret sto og ventet...

Det var også denne type vilkårlig behandling som skulle bli slutten for Johannes sitt arbeidsforhold i Schlumberger. Johannes hadde stor familie med kone og syv barn. Da han sommeren 1972 ba om å få to ukers ferie for å bygge grunnmuren til familiens nye hus, fikk han avslag. Han valgte likevel å prioritere husbyggingen disse to ukene, og regnet vel med at truslene om å miste jobben ikke ville bli iverksatt. Men da han vendte tilbake til arbeidsplassen var det ingen nåde. Han fikk klar beskjed om at han ikke hadde noen jobb å komme tilbake til.

*Schlumberger sitt
baseområde i
Kvernevik i 1969.*

Sprengstoff på bordet!

Museet har tidligere mottatt en plastpose fra Johannes med noen små sprenglegemer og en kraftig lunte. Relativt primitivt utstyr. Det glimter til hos begge ved gjensynet av disse små granataktige eksplosivene, som inneholder en ladning med TNT.

– Vi kalte dem «shape charges», eller formasjonsladninger. Da vi hadde foret borehullet med «casing» trengte vi å lage hull noen steder for å ta ut prøver. Da senket vi en ladning med slike ned i hullet til ønsket dybde. Eksplosivene laget kontrollerte hull i «casingen» og sørget for at vi fikk ut «flowen» – det kunne være gass, olje, kondensat eller vann. Denne teknikken er fortsatt i bruk i dag, men sikkerhetsreglene for denne type sprengstoff er nok blitt noe strengere.

Fotoforbud og telefonsensur

På samme måte som i dag var det også i disse årene et generelt forbud for mannskapene mot å fotografere på plattformene. Det var viktig for oljeselskapene å ha kontroll med hva slags informasjon som slapp ut fra de operasjonene som pågikk. Mange av oljepionerens private fotoalbum og småfilmopptak er i dag levende bevis på at dette ikke alltid ble tatt like høytidelig. Svein forteller:

– Det var så gale at når det kom fly forbi plattformene, så dekket de til «derrickene» med presenninger. Dette ble gjort for at det ikke skulle være mulig å telle stender og finne ut hvor dypt boringen var kommet.

– Jeg hadde fotoapparat med meg på «Ocean Traveler» den gangen forsyningsbåten Smit-Lloyd rente på oss. Da lå jeg nede i båten og tok bilder når de hoppet i sjøen. Jeg fikk beskjed om at jeg ville miste jobben om jeg ikke ødela filmen. Jeg klarte likevel å berge den, men sjøvannet hadde gjort skade nok til at det ikke ble noen bilder.

– Vi fikk heller ikke ringe hjem uten at dette ble kontrollert. All telefoning gikk via Rogaland Radio og ble loggført. Det var folk fra NorSea som var leid ut som radiooperatører.

Ekofisk-funnet!

Johannes og Svein hadde mange opphold på «Ocean Viking» i løpet av disse første årene med leteoperasjoner i Nordsjøen, og begge var med på de boringene som til slutt førte til det avgjørende Ekofisk-funnet ved juletider i 1969. Svein husker godt stemningen som rådde på plattformen disse dagene:

– Vi skjønnte det var noe stort på gang. Bare klassifiserte folk fikk adgang til boredekket der vi tok prøver. Det var en voldsom spenning. Odeco-folkene, som sto for boringen, hadde jo fått beskjed om at nå var det snart slutt. Det ble sagt at det var de aller siste brønnene som ble boret – i alle fall for Phillips. Om det ville bli flere blokker det var det ingen som visste. Men plutselig kom gjennombruddet. Det var svært hemmelig til å begynne med. All telefonkontakt ble stoppet. Så ble det boret et hull til, uten funn. Så ett til – og der fant vi enda mer. Det var en veldig spesiell formasjon. Vi testet per-

*Johannes Viste
foran «flaren» på
Ekofisk-feltet.*

meabilitet. Der det var sand, var det god «flow». Kalk forseget. Traff man salt, kunne det være olje eller gass. Gass lå på toppen, så kom olje, og så vann. Vi forstod at vi hadde funnet noe, men vi hadde taushetsplikt, forteller Svein.

– Det var stort da vi tente «flaren»! Det var som å starte et jetfly! Mange benyttet anledningen til å la seg avbilde med flammen i bakgrunnen. Det er kjekt å tenke tilbake på at vi fikk være med å oppleve denne delen av norgeshistorien på nært hold! Nå holder vi liv i minnene fra denne tiden ved å treffes i Oljepionerklubben.

ORDLISTE

Basket – korg til å løfte personell og utstyr mellom båt og plattform

Casing – foringsrør til borehullet

Cat-walk – arbeidsplattform for casing og borerør

Derrick – boretårn

Disconnect – koble fra

Drawwork – heisverk

Drilling crew – boremannsskap

Flare – flamme for brenning av overskuddsgass

Flow – gjennomstrømming

Hot bed – seng som ble brukt av flere personer døgnet rundt

Logging unit – utstyrsenhet for loggeoperasjoner

Monkeyboard – liten hylle i boretårnet som tårnmannen står på

Mud – boreslam

Never mind – ikke ta det så nøye...

Nigger quarters – innkvartering for servicepersonell!

Pipen – borerør

Rotary table – rotasjonsbord for borestrengen

Ragheads – «fillehoder» (hjelperearbeider fra Midt-Østen-området)

Safety meetings – sikkerhetsmøter

Shape charges – eksplosiver, formasjonsladninger